

Ekofilozofické koncepcie

Pojmom ekofilozofia sa označujú teoretické koncepcie, ktoré z rôznych zorných uhlov reflektujú ekologický problém, hľadajú, pomenúvajú a načrtávajú možné riešenia, východiská a ciele. **Ekofilozofické koncepcie** bol názov dvojdnového podujatia, ktoré sa uskutočnilo v rámci *Diskusíí o ekofilozofii III.*, v dňoch 5.-6. októbra 1994 na pôde Filozofického ústavu SAV v Bratislave. Jeho cieľom bolo poskytnúť účastníkom analytický pohľad na najznámejšie prístupy, predstaviť ich autorov a načrtnúť vývin a súčasnú podobu vybraných nosných koncepcií. Zámerom organizátorov bolo zosumariť poznatky o týchto koncepciách na jednom podujatí a v rovnomennom zborníku, poskytnúť tak nielen solídnu informačnú bázu, ale aj prehľad o prístupoch a spôsoboch uchopenia problematiky v rámci ekofilozofického uvažovania. Podľa toho, ktorý spoločenský fenomén alebo myšlienkový prúd pokladá ten-ktorý autor za rozhodujúci pre ďalší vývin a aký faktor premeny (väčšinou ide o hodnotovú reorientáciu) volí, sformovalo sa v ekofilozofii niekoľko myšlienkových prúdov:

Environmentálna etika hľadá teoretický rámec ekologickej morálky a mravných noriem. Zrkadlí predovšetkým meravosť určitých noriem a hodnôt, ktoré viedli a vedú k znehodnocovaniu prírodných faktorov, a tým aj životného prostredia. Koncipuje návrhy a orientuje sa na zmenu jestvujúceho utilitaristického a antropocentrického hodnotového systému. Od predchádzajúcich sa líši tým, že sa sústreďuje na vymedzovanie vzťahov a správania sa človeka a spoločnosti voči prírode. V rámci environmentálnej etiky sa rozvíja mnoho smerov a prúdov, ktoré sa líšia ontologickými prístupmi, metodologickými východiskami, ale najmä rozdielnosťou chápania obsahu pojmu hodnota. O charaktere našej hodnoto-

vej orientácie (antropocentrizmus versus biocentrizmus) sa vedú diskusie, ktoré vyúsťujú do problematiky podstaty ľudskosti a humanizmu.

Deep ecology (prekladá sa ako hlbinná či hlboká ekológia) predstavuje dnes vplyvný radikálny prúd ekofilozofie, ktorá žiada nekompromisný obrat od antropocentrických k biocentrickým hodnotovým východiskám a postojom. Myšlienka hodnoty prírody „samej o sebe“ v celku i rozmanitosti jej častí, dôležitosť prežitia jestvujúcich druhov, to sú nosné idey tohto myšlienkového prúdu, známeho predovšetkým načrtávaním možností iného typu prežívania, než na aký je človek v rámci euroamerického regiónu zvyknutý, poukazovaním na jeho vnútorné schopnosti a danosti „myslieť ako hora“.

Ekofeminizmus je ďalšou alteratívou, ktorá hľadá a načrtáva možné východiská ekologického problému, no spája ju s potrebou transformácie konceptuálneho rámca moderného európskeho uvažovania o svete. Podstatu tejto zmeny vidí vo vytvorení takého hodnotového systému, v ktorom by mala omnoho väčší priestor žena, matka a takúto etiku pomenúva etikou starostlivosti.

Vytváranie „*nového obrazu sveta*“ je nevelmi frekventované označenie myšlienkových prístupov, ktoré sa sústreďujú na hľadanie a nachádzanie príčin ekologického problému v platných princípoch svetového poriadku, či už vedeckom alebo náboženskom. Nový prístup k svetu môže znamenať len hlbšie pochopenie skutočností, vytváranie nového obrazu o ňom. To však vyžaduje zmenu ontologických východísk, poznávacích štruktúr a metód, hľadanie inšpiračných zdrojov v rámci i mimo racionálnych foriem uvažovania, oboznamovanie a stotožňovanie sa s prvkami východného mysticismu a východných náboženstiev (najfrekventovanejšie sú taoizmus, budhizmus,

konfuciánstvo a i.). Predpokladajú, že takýto „nový obraz“ o svete predznamená nové formy správania, podmiení nielen axiologické a etické, ale aj ekonomické, právne, technologické a iné premeny.

Koncepcie *trvalo udržateľného života* boli sformulované v sedemdesiatych a rozpracované v osemdesiatych rokoch zásluhou vedeckého tímu G. H. Brundlandtovej. V ich rámci rezonuje potreba vytvárania globálnej ekonomiky a celoplanetárnej politiky, dominujú celostné prístupy a globálne návrhy. Poukazujú na priority riešenia planetárnych problémov na úkor kolektívnych i individuálnych záujmov, obsahujú predstavy o možnostiach zosúladenia globálnych a regionálnych, resp. lokálnych.

Ekofilozofia má teda interdisciplinárny charakter. Čerpá, okrem filozofických a ekologických, aj z kozmologických, fyzikálnych, oceánografických, klimatických, antropologických, psychologických, etických, estetických, historických, ekonomických, politologických i z ďalších poznatkov. Predstavuje ich v rámci komplexného pohľadu na ekologický problém. Je preto v súčasnosti jedným z najvýznamnejších iníciačných faktorov hodnotovej reorientácie spoločnosti, zrkadlom nevyhnutnosti etických, ekonomických, technologických a napokon aj spoločenských zmien. Ako živý a aktuálny myšlienový prúd predstavili ekofilozofiu aj jednotliví prednášajúci na podujatí *Ekofilozofické koncepcie*.

**Eva Smolková,
Zuzana Palovičová**

„Nejde o to, čo robí z človeka príroda, ale čo robí on sám zo seba. Prvé totiž patrí k temperamentu a len posledné nám dáva spoznať, že človek má vlastný charakter.“

**Immanuel Kant
(Zmysel tvojho života)**